

DEL DARRERA (POST-) I DE DESPRÉS («AFTER»)

ANTONI MERCADER I CAPELLÀ

El miratge és una il·lusió òptica, una manifestació física de la refracció de la llum. El seu simple enunciat ens remet d'immediat al cúmul de vicissituds que li esperen al subjecte que pateix aquest fenomen d'aparences. De fet es habitual que quan l'assedegat i malparat protagonista del relat d'aventures del desert desitja tan intensament l'oasi percep una «reproducció natural» molt més pròxima del que veritablement es troba de l'esperat refrigeri que mai arriba.

Passar de l'objecte mostrat (presentació) a copsar-lo mitjançant una imatge (representació) hi ha l'abisme de la malaurança del miratge: precís en la denotació de presència, ambigu en la interpretació del sentit de realitat. Ara nosaltres som a cavall del miratge: al bell mig del conflicte!

Moltes consideracions es poden fer a l'hora de valorar l'actual situació de les formes de coneixement i interpretació del que ens envolta, relaciona, interactua... Després del projecte modern, o justament en abandonar-lo, la nostra identitat ha canviat cap altres formes que les hem denominat anteposant la partícula post— i això s'ha palesat, notablement, en una crisi de les representacions. Fa uns pocs anys era quasi imperceptible, fins i tot imprevisible que això succeís, però ara ens trobem davant aportacions contundents dels creadors visuals que reclamen la nostra atenció i així ens ho fan percebre.

Una de les primeres consideracions a fer seria sobre l'ús que fem del prefix post-⁴ (postmodernisme, postimatge, postfotografia, etc.). Aquest sempre s'ha emprat per significar la reacció primària a pressupòsits anteriors i a la vegada per realçar una actitud de comprensió al continuum de l'art. En el seu ús més actual, presumiblement, pot contenir un contra- o un intent d'emascarar el sentit real de la renovació i extensió del concepte de representació que comporta el canvi de projecte en el que estem immersos

4. El diccionari accepta la post o peça de fusta serrada, lloc per a servir de suport en alguns oficis. Acepció que trobem molt adient relacionar amb el medi físic o superfície on es disposa la informació que fan servir els artistes a l'hora de treballar o fer l'art.

d'uns anys ençà i en el que les imatges tecnològiques i molt especialment les fotogràfiques hi han jugat molt fort.

Les utilitzacions de la fotografia en l'art i la cultura contemporània han estat moltes, molt diverses i molt canviants. Intenses en molts casos, complexes en altres i sempre s'han presentat com a tortuoses i de mútua necessitat. No obstant, però, cal distingir —i aquí és on rau el ser o no ser de les imatges— dos grans moments en aquests procés evolutiu: el fotogràfic o aquell que des del punt de partida inicial en ha portat a la situació de reducció radical de l'automatisme i el realisme a ultrança i el postfotogràfic que suposa una certa revisió i eixamplament de l'anterior, o una ruptura i discontinuïtat, segons es miri.

Entenem com a postfotogràfic tot allò que es refereix a la superació dels objectius i plantejaments del primer període fotogràfic en què la relació indestructible entre càmera i realitat es donava com a postulat determinant i determinista de progressió i creixement. Es tracta d'una singladura sorgida de l'oposició al determinisme tecnològic, postura articulada en la flexibilitat i la llibertat, plantejament creat a partir del sentiment de que les sofisticacions postmodernes han sobrepassat la ingenuïtat moderna i que comporta una altra mena de progrés intel·lectual i cultural.

El sentiment post en la fotografia s'inicià a l'època de l'art conceptual, del land-art i de l'art de la performance, just en el moment històric en què la imatge tecnològica començava a esdevenir un niu d'altres significacions més enllà de l'automàtica de la representació. En tant que siguem capaços de posar en crisi la creença de que el futur nascut com a conseqüència del desenvolupament tecnològic és millor que el passat, en tant ens recolzem més en l'experiència subjectiva i no pas en el condicionament d'una ciència de la veritat objectiva, iniciarem el camí del canvi de la foto cap a la postfoto.

Postfoto no és solament un tema de l'adveniment de noves tecnologies per al tractament i la manipulació de les imatges o per la possibilitat operativa de generar-les sintèticament o simulant en un ordinador, és quelcom més que rau en el pensament icònic i l'actitud expressiva i creadora apareguda principalment en el món de la comunicació artística en l'era postmoderna. Postfoto només és possible en el context de l'hipermèdia (del *Big Movies*,⁵ de superació per eixamplament del còmic i el cinema de ficció). Com a extensió de les eines de coneixement i de contribució a un nou model de visió, a una nova visualitat pròpia, amb independència dels referents del món real.

5. Expressió encunyada per Nam June Paik (Seoul, 1934) a principis dels vuitanta quan es vol referir a la concepció global del fenomen audiovisual, més enllà de la foto, més enllà del cinema i la televisió.

Sense el pensament postfotogràfic mai la fotografia hauria aconseguit el reconeixement artístic⁶ que ara, en el seu cent cinquantè aniversari l'hi estem ofrenant. Només cal veure el gran tribut que se li acaba de fer des de Documenta X, la més important i influent manifestació de cultura artística del moment.

El moment comunicacional actual, l'acció globalitzadora de la tecnocultura i la condició postmoderna d'heterogeneïtat i d'eclecticisme obren la possibilitat de plantejar les coses de manera diferent a com fins ara. La irrupció del mode de la simulació per ordinador, les anomenades tècniques postfotogràfiques i l'operatiu multimèdia actuen com a dispositius potenciadors d'una eclosió de la visualització i de les formes de coneixement actual. Elements que establerts en el territori dels nous vincles entre art, la ciència i la tecnologia, derivats directament dels importants canvis en la concepció de la relació home/màquina, fan que, dia a dia, denotem com el concepte de representació visual s'està eixamplant.

Creiem que estem en un moment capdal per mesurar l'abast d'un fenomen que just després de cent cinquanta anys de fotografia ha estat capaç de renovar i estendre la mirada anant una mica més enllà d'on la van portar Leonardo i el seu Renaixement.

El que estem plantejant esdevé pura posa, anècdota o veritablement hi ha al darrere una altra concepció del fet artístic, del fet comunicatiu en general i una ampliació generosa de les vies d'adquisició de coneixement? Concebre la recepció de les obres i peces artístiques que, ara per ara, situem en el després (after-) de les imatges convencionals i modernes, suposa reconèixer-nos en el si d'una cultura en transformació, trobar-nos a la recerca de la nostra pròpia identitat.

En el llindar de la (re)presentació és justament on ens preguntem per la il·lusió seductora del miratge de les imatges tecnològiques.

6. De la mateixa manera, o de manera semblant, que el reconeixement artístic de l'impressionisme li va venir del postimpressionisme en validar els nous conceptes de la modernitat pictòrica.